

FAKULTET PRIMIJENJENE NAUKE, STUDIJSKI PROGRAM PRIMIJENJENA PSIHOLOGIJA

Predlog tema za februar 2026

mr Selman Repišti

(1) Relacije između ličnosti, inteligencije i psihopatologije (pregledni rad)

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC6132273/>

<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9118180/>

<https://www.semanticscholar.org/paper/Personality-and-intelligence%3A-A-meta-analysis.-Anglim-Dunlop/9c4c014c5ac29d95ea62e1e2fdad265f88e7b885>

(2) Socijalno samopoštovanje i perspektiva "pozitivne prošlosti" kao prediktori mentalnog zdravlja (istraživački rad)

https://www.researchgate.net/publication/232460587_Putting_Time_in_Perspective_A_Valid_Reliable_Individual-Differences_Metric

https://www.researchgate.net/publication/263010476_Socijalno_samopostovanje_i_interkulturalna_osjetljivost_kod_srednjoskolaca

Repišti, S. (2015). *Psihologija ličnosti* (2.izd.). Autor.

(3) Konstrukcija i validacija neke skale samoprocjene (na temu o kojoj se student dogovori sa predavačem)

Polaznu literaturu čine udžbenici iz psihometrije (naših i stranih autora).

prof. dr Mirko Blagojević

1. Desekularizacija i sekularizacija kao društveni procesi

Sekularizaciju najopštine možemo definisati kao evolutivni proces gubljenja društvenog značaja religije i crkve. To je složenena socio-psihološka pojava čije je rodno područje Evropa, tačnije Zapadna Evropa a nastala je kao rezultat ekonomskih, političkih i promena u kulturi zapadnog čoveka sa počecima još u renesansi i prosvetiteljstvu. Sekularizacija je bila epohalni događaj bitnih promena, ne samo tzv. religijske situacije društava XIX veka koja se ogedala u propadanju religijskog pogleda na svet i religije uopšte u socijalnoj evoluciji čovečanstva nego i najširih promena koje su ocrtavale suštinske okvire nastupajuće modernizacije kapitalističkog društva. Cilj ovog istraživanja je da se kroz bogatu iskustvenu i teorijsku interdisciplinarnu građu definiše, opiše i objasne *granice* ovog epohalnog procesa.

Literatura:

Đorđević B. Dragoljub (1994). *Sveto i svetovno – sekularizacija kao sociološki problem*, u: “Povratak svetog”, Gradina, Niš.

Bryan Wilson (1966). *Religion in Secular Society: A Sociological Comment*, London, C. A. Watts.

2. Shvatanje religije iz ugla psihologa XX veka

Cilj rada treba da bude obrada pogleda na religiju najznačajnijih psihologa XX veka: Sigmunda Frojda, K. G. Junga i E. Froma kao i tumačenja njihovih teorija iz ugla Vladete Jerotića. U prvom delu rada treba objasniti sam nastanak psihologije religije kao posebne naučne discipline, sa posebnim naglaskom na tvorca V. Dzejmsa koji se smatra začetnikom ove oblasti.

Sržni deo rada treba da se odnosi na pogleda i tumačenje Frojda, prvog psihoanalitičara koji je sproveo iscrpnu analizu religije. Tokom četrdeset godina svog rada izneo je nekoliko različitih shvatanja koje je vremenom menjao i nadograđivao u svojim delima na kojima i treba sprovesti analizu.

Iako je bio pod Frojdovim uticajem, Jung odbacuje mnoge njegove teorije i zaključke, pogotovo one o religiji. Jungovo tumačenje se značajno razlikovalo od Frojdovog, kao i pojmovi koje je uveo kao što su: homo religiosus, kolektivno nesvesno, pojam arhetipa, Sopstva/Jastva i procesa individuacije.

Značajno je pozornost usmeriti i na pogled E. Froma na Frojdove i Jungove teorije, kao i na samu njegovu podjelu religije na autoritarnu i humanističku. Još jedan cilj rada treba da bude analiza stavova Vladete Jerotića o tumačenjima ova tri značajna psihologa koji su dali veliki doprinos ovoj oblasti.

Literatura:

- Psihoanaliza i religija -(From)
- Totem i tabu - (Frojd)
- Budućnost jedne iluzije - (Frojd)
- Psihologija i religija: Zapad i istok - (Jung)
- Psihološko i religiozno biće čoveka (Jerotić)

3. Blasfemija i religijske organizacije

Kako se savremeni svet menja, menja se i uloga religije u njemu. Politčke, kulturne i geostrateške promene u savremenom svetu, svet destabilizuju i čine ga više opasnim mestom nego ranije. Samim tim, naročito tradicionalne religijske organizacije društveno jačaju te time svojim religijskim i kulturnim kapitalom uplivišu u društvo u najširem smislu reči te iskazuju svoj uticaj ne samo u političkim nego i u svim drugim važnim institucijama savremenog društva. Na delu je desekularizacija a mnogi kažu i klerikalizacija društva. Otuda ono što ranije u javnom mnjenju nije bilo predmet opažanja što se religija i crkava tiče, danas izaziva reakcije u vidu percepcije bogohuljenja i sknavljenja religijskih i crkvenih pojava, te zloupotreba svetog u nedozvoljene profane svrhe sa ciljem diskreditacije religijsko-crkvenog kompleksa, religijskih pojava, svetih ljudi ili pripadnika crkvene hijerarhije. Abivaletnost ovih pojava očitava se u obično formiranju dva tabora: jednih koji brane religijski komplekst imenujući te pojave kao blasfemične i drugi koji zauzimaju stav da je dozvoljeno, čak potrebno kritikovati i ismevati tekve pojave u društvu, naročito ako se to prezentuje na umetnički način.

Literatura:

Beckford, James A. (2012). „Public Religions and the Postsecular: Critical Reflections“. *Journal for the Scientific Study of Religion*. 51(1):1–19.

Boeve, Lieven. (2005). „Religion after Detraditionalization: Christian Faith in a Post-Secular Europe“. *Theological Quarterly* 70, 99-122.

Coleman, Elizabeth Burns and Maria Suzette Fernandes-Dias (ur.). (2008). *Negotiating the sacred 2 : blasphemy and sacrilege in the arts*. Canberra: ANU E Press.

Igrutinović, Danica. (2011). „I do not like that other world: The Role of Religious and Mythical Imagery in Ulysses and The Satanic Verses“. *ELLSIIR*. Beograd: Filološki fakultet.

Igrutinović, Danica & Mariecke van den Berg. (2020). „[Ecce Homo in Sweden and Serbia: State, Church, and Blasphemy](#)“. *Public Discourses About Homosexuality and Religion in Europe and Beyond*. Palgrave Macmillan.

Internet izvori (časopisi, novine, nedeljnici, kolumne, društvene mreže).

4. Religioznost omladine u Crnoj Gori

Prema sociopsihološkim i istraživanjima javnog mnjenja, Crna Gora je u periodu od 1945 do kraja 80-ih godina prošlog veka bila najateizovanija republike socijalističke Jugoslavije. Naravno, što se tiče generacijske pripadnosti, omladina je unutar crnogorskog društva prednjačila u begu od religije i crkve. Krajem 80-ih godina prošlog veka dolazi ne samo do evidentnih društvenih promena nego i do (preo)kretanja i u okviru duhovnih tvorevina pa istraživanja pokazuju detektovanja izvesnih trendova koji su išli u suprotnom smeru od dotadašnjih dešavanja u kulturi i kad su religija i crkva u pitanju. Cilj ovog istraživanja bi bio da se na temelju socio-psiholoških istraživanja utvrdi obim, kvantitet i kvalitet tih promena kao i tendencija na osnovu svežijih naučnih istraživanja.

Literatura:

Vladimir Bakrač (2013). *Religioznost i mladi: religioznost mladih u Crnoj Gori*, Narodna knjiga, Podgorica.

Borislav Đukanović, Miloš Bešić (2000). *Bogovi i ljudi – religioznost u Crnoj Gori*, CID, Podgorica.

(Post)sekularni obrt: religijske, moralne i društveno-političke vrednosti studenata u Srbiji (2013). Cres IFDT, Beograd, Konrad Adenauer Stiftung, Beograd, Centar za evropske studije, Brisel.

5. Religijske promene u postkomunizmu – slučaj Rusije

Religijske promene u postkomunizmu, na primeru Rusije, jasno pokazuju kako društvene okolnosti utiču na duhovnu sferu čovekovog života ali sa druge strane pokazuju i povratnu spregu, kako tako uspostavljeni mejstrim posle društvenih promena dodatno utiče na celokupno društvo, socijalnu i političku sferu globalnog društva. Ovaj proces utiče dakle dvostruko sa religijske tačke gledišta – utiče na proširenje duhovnih potencijala ljudi ali sa druge strane ima i instumentalnu vrednost za legitimaciju određenih vrednosti među kojima su i političke kao najznačajnije za funkcionisanje društvenog sistema. Ovde govorimo o tzv. delimičnoj kontrasekularizaciji koja je više podstaknuta odzgo nego što je izraz želja pojedinca u savremenom ruskom društvu.

Literatura:

Mirko Blagojević (2005). *Religija i crkva u transformacijama društva*, IP Filip Višnić, Institut za filozofiju i društvenu teoriju, Beograd.

Mirko Blagojević (2015). *Vitalnost religije u (de)sekularizovanom društvu*, IDN, Beograd.

6. Klasici sociološkog proučavanja religijskog fenomena (Marks, Dirkem, Veber)

U devetnaestom i dvadesetom veku sociologija postaje nova akademska disciplina u kojoj su pioniri sociologije nastojali da prouče i objasne kardinalne društvene promene što nastaju posle industrijske i socijalne Fransuske buržoaske revolucije. U tim razmatranjima i objašnjenjima religija, pre svega hrišćanstvo u Evropi, postaju nezaobilazne teme dve klasične, globalne sociološke teorije: markstističke i funkcionalističke. Marksistički prilaz, ne prvenstveno religiji,

nego globalnom društvu, podrazumevao je temeljnu i svestranu kritiku kapitalističkog društva i zasnova teoriju o preletarskim revolucijama koje će taj sistem stušiti i uspostavi u krajnjem slučaju neeksploatorsko, humano komunističko društvo u kome ljudi neće imati potrebu ni za kakvim otuđujućim idejama među kojima su svakako i religijske. U takvom društvu sudbine religije je polagano iščezavanje do odumiranja. Sa druge strane, funkcionistička teorija pretpostavlja idejni religijski supstat kao osnovu na kojoj počivanju svi društveni sistemi i čvrsto vezivno tkivo društvenih zajednica. Postoji tendencija da se čovek kao biće prikaže kao homo religiosus, odnosno kao biološki predodređeno religiozno biće.

Literatura:

Malkom Hamilton (2001). *The Sociology of Religion*, Simultaneously published in the USA and Canada by Routledge, NY.

Emil Dirken (1982). *Elementarni oblici religijskog života*, BIGZ, Beograd.

Maks Veber (2011). *Protestantska etika i duh kapitalizma*, Mediteran Publishing, Novi Sad.

prof. dr Nebojša Petrović

Kulturološke razlike u percepciji sreće: između hedonizma i eudaimonije

Osnovu mogu činiti istraživanja o subjektivnoj dobrobiti (Diener), razlikama između zapadnih i istočnih koncepata sreće (Uchida & Kitayama), i kako društvene norme oblikuju emocionalne izraze.

Algoritmi koji daju preporuke i sloboda izbora: da li nas društvene mreže oblikuju?

Tema može uključiti koncept - videti

ovdje https://sr.wikipedia.org/wiki/Filterski_mehuri%C4%87, teoriju kognitivne lenjosti (Kahneman) i istraživanja o automatizovanom donošenju odluka.

Može li AI zamijeniti terapeute? Psihološki i etički aspekti digitalne terapije

Moguće je analizirati chatbot terapiju, efektivnost digitalnih rešenja (Woebot, Wysa), i etička pitanja u vezi sa personalizovanim mentalnim zdravljem.

Empatija kao alat za prevazilaženje političkih i kulturnih podjela

Ova tema može biti analizirana kroz teoriju perspektivne uzajamnosti (Batson), socijalno učenje i primere iz istorije i savremene politike.

Tehnologija i učenje: da li digitalni alati pomažu ili ometaju akademski uspeh?

Tema može uključivati istraživanja o kognitivnom opterećenju (Sweller), pažnji i distrakciji, i efektima interaktivnog učenja.

Poliamorija i psihološki izazovi društvene percepcije netradicionalnih veza

Rad može analizirati stigmatizaciju, emocionalnu regulaciju i izazove intimnih odnosa u nestandardnim vezama.

Doomscrolling: psihološki efekti opsesivnog čitanja negativnih vesti

Tema može uključivati istraživanja o anksioznosti, teoriju negativne pristrasnosti i efekat stalnog izlaganja negativnim sadržajima.

Fenomen incela i femcela: psihološki uzroci i društveni faktori povlačenja iz dejtinga

Tema može uključivati istraživanja o međuljudskim odnosima, samopouzdanju i digitalnim zajednicama koje podstiču socijalnu izolaciju. Ali mora da se da osvrt i na lokalnu situaciju, ne samo da se yadrži šta kažu autori za Ameriku ili tako negde dalje

Ruralni i urbani stilovi života: kako okruženje oblikuje ličnost i vrijednosti

Rad može uključivati istraživanja o socijalnim normama, kolektivizmu i individualizmu, i različitim obrascima ponašanja u gradskom i seoskom kontekstu.

prof. dr Miloš Milenković

- 1.Rodne uloge u kulturnom nasljeđu Crne Gore
- 2.Multikulturne politike u Crnoj Gori
- 3.Građanski identitet i tradicionalne vrijednosti u Crnoj Gori
- 4.Religija i srodstvo u Crnoj Gori
- 5.Tijelo kao društveni konstrukt u Crnoj Gori

prof.dr Valentin Bucik

1. Prijevod i priređivanje Ljestvice ličnih vrijednosti

Tema zauzima područje psihometrije i psihologije ličnosti. Vrijednosti su jedna društveno najosjetljivijih tema u područje psihologije ličnosti i stavova. Šteta je što nije na volju stabilan instrument kojim bi bilo moguće brzo i ekonomično mjeriti dionizične i apolonske lične vrijednosti kod ispitanika.

Od studenta se očekuje da pristupi prevođenju i adaptaciji Ljestvice ličnih vrijednosti (Pogačnik, 2002) po dogovorenim koracima priređivanja (prijevod, obrnuti prijevod, item analiza, analiza strukture putem faktorizacije itd.) na podacima, prikupljenim u vlastitom empiričkom istraživanju na dovoljno velikom i što reprezentativnijem uzorku.

Odabrana moguća literatura:

Fajgelj, S. (2005). *Psihometrija: Metod i teorija psihološkog merenja*. Beograd: Centar za primenjenu psih.

Fajgelj, S. (2014). *Metode istraživanja ponašanja*. Beograd: Centar za primijenjenu psihologiju.

Jackson, C. (2000). *Psihologijsko testiranje*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Pogačnik, V. (2002). *LOV – Lestvica osebnih vrednot*. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.

<http://davidmlane.com/hyperstat/index.html>

2. Razlike između polova u matematičnim sposobnostima kod učenika na završetku osnovne škole

Cilj teme je istražiti eventuelne razlike između polova u matematičnim sposobnostima – u sumarnom rezultatu i kod specifičnih zadataka – kod učenika na završetku osnovne škole, a uz to i eventuelne razlike među polova u varijabilnosti rezultata; sve to bi bilo moguće povezati sa djelovanjem nekih socijodemografskih čimbenika na rezultate. Tu se ne vodi računa o matematičkom znanju i zadacima, koji prozlaže iz kurikula, nego o zadacima, koje možemo naći u nekim testovnim sposobnostima (kao što je Berlinski modeli strukture intelekta, gdje sa određenim zadacima možemo mjeriti brzinu procesiranja, memoriju, kreativnost i kapacitet procesiranja kao četiri bazične intelektualne operacije), a sve to možemo raditi na matematičkom (numeričnom) materijalu.

Od studenta se očekuje, da odabere odgovarajuće numerične zadatke za mjerenje matematičnih sposobnosti i sprovede mjerenje na dovoljno velikom (i uravnoteženom u vidu pola) uzorku učenika na završetku osnovne škole, koji će mu omogućavati kredibilno zaključivanje o eventuelnim razlikama.

Odabrana moguća literatura:

Bartholomew, D. J., Steele, F., Moustaki, I. i Galbraith, J. I. (2008). *Analysis of multivariate social science data*. Boca Raton, FL: Chapman & Hall/CRC.

Benbow, C. P. i Stanley, J. C. (1980). Sex differences in mathematical ability: Fact or artifact? *Science*, 210, 1262–1264.

Benbow, C. P. i Stanley J. C. (1983). Sex differences in mathematical reasoning ability: More facts. *Science*, 222, 1029–1031.

Bucik, V. i Neubauer, A. (1996). Bimodality in the Berlin model of intelligence structure (BIS): a replication study. *Personality and Individual Differences*, 21(6), 987-1005.

Dowker, A. (2005). *Individual differences in arithmetic: Implications for psychology, neuroscience and education*. Hove: Psychology Press.

Fajgelj, S. (2014). *Metode istraživanja ponašanja*. Beograd: Centar za primijenjenu psihologiju.

<http://davidmlane.com/hyperstat/index.html>

3. Razvoj anketnog upitnika za mjerenje različitih psiholoških čimbenika odnosa do hrane i njezinih ostataka u domaćinstvu

Velika količina bačene hrane u svjetskom obimu sve je važnija i interesantnija tema i za psihologe u vidu traženja razloga za takvo ponašanje i u vidu promocije strategija za mjenjanje ponašanja u smjeru veće racijonalizacije u odnosu do kupnje i potrošnje hrane. U savremenom društvu socijalnopsihološke varijable igraju značajnu ulogu u ponašanju pojedinca i društva i odlukama vezanim na odnosu do do okoline i do održivog razvoja.

Od studenta se očekuje, da upotrebom kombinacije kvantitativnog (anketni upitnik) i kvalitativnog pristupa (intervju) pokuša postići bolje razumjevanje ponašanja ljudi vezanog na korišćenje hrane i prepoznati neke socijalnopsihološke čimbenike (kao što su primjerice lokus kontrole, percipirane

posljedice bacanja hrane, percipirana značajnost smjeća za okolinu i zauzimanje za ponašanje koje je prijateljsko do prirode. Student razvije samostalan anketni upitnik koji uključuje različite psihološke čimbenike odnosa do hrane i njezinih ostataka u domaćinstvu.

Odabrana moguća literatura:

Bartholomew, D. J., Steele, F., Moustaki, I. i Galbraith, J. I. (2008). *Analysis of multivariate social science data*. Boca Raton, FL: Chapman & Hall/CRC.

Fajgelj, S. (2014). *Metode istraživanja ponašanja*. Beograd: Centar za primijenjenu psihologiju.

FAO. (2011). Global food losses and food waste. Extent, causes and prevention.

<http://www.fao.org/docrep/014/mb060e/mb060e.pdf>

FAO. (2013). Food wastage footprint. Impacts on natural resources.

<http://www.fao.org/docrep/018/i3347e/i3347e.pdf>

Fishbein, M. i Ajzen, I. (2010). *Predicting and changing behavior. The reasoned action approach*. New York: Psychology Press.

Vilig, K. (2016). *Kvalitativna istraživanja u psihologiji*. Beograd: Clio.

<http://davidmlane.com/hyperstat/index.html>

4. Priređivanje i provjeravanje unutaršnje i vanjske valjanosti upitnika sa područja psihologije zaštite prirodne sredine

Cilj teme je napraviti prijevod i psihometrijsku analizu Upitnika stavova do okoline (Environmental attitudes inventory – EAI; Milfont in Duckitt, 2010) i Ljestvice ekološkog identiteta (Environmental identity scale – EIS; Clayton, 2003), koji mjere značajna polja razmišljanja i ponašanja u polju psihologije zaštite životne sredine (environmental psychology) što je danas sve važnija i brzo razvijajuća se grana aplikativnog psihološkog rada. Student u prvom djelu studije prevede i adaptira oba upitnika i aplicira ih na dovoljno velikom i demografsko raznolikom uzorku. Na osnovu toga napravi analizu faktorske strukture upitnika u svrhu provjeravanja unutrašnje valjanosti. U drugom djelu pokušava ustanoviti eksternu (ekološku) validnost instrumenata uspoređivanjem nekim drugim dostupnim ljestvicama, kao što su Schwartzeva ljestvica vrednosti (ili neka druga), Ljestvica socialne dominantnosti (SDO), česticama / pitanjima o religioznosti, ekonomskom liberalizmu i političnom liberalizmu/konservativizmu.

Odabrana moguća literatura:

Bartholomew, D. J., Steele, F., Moustaki, I. i Galbraith, J. I. (2008). *Analysis of multivariate social science data*. Boca Raton, FL: Chapman & Hall/CRC.

Clayton, S. i Myers, G. (2009). *Conservation psychology: Understanding and promoting human care for nature*. Chichester: Wiley-Blackwell.

Clayton, S i Opatow, S. (ur.) (2003). *Identity and the natural environment: The psychological significance of nature*. Cambridge, MA: MIT Press.

Fajgelj, S. (2014). *Metode istraživanja ponašanja*. Beograd: Centar za primijenjenu psihologiju.

***Ovo su samo neki od predloga profesora, ali izbor je na vama. Možete odabrati neku od ovih tema ili predložiti svoju, u dogovoru sa profesorom.

